

Verslag wijkbijeenkomst (zoom) Statenwarmte van 25 november 2020 Eindrapportage

---

Bij dit verslag hoort een powerpoint aan de hand waarvan de sprekers hun inleiding hebben gehouden. Het verslag en de powerpoint staan op de website www.statenwarmte.nl.

Voorzitter Louise Boelens opent de vergadering. Het gaat over het rapport dat Statenwarmte heeft gemaakt over wat in de afgelopen 2,5 jaar aan informatie is verzameld.

Mark Hazebroek van de gemeente, team Energietransitie, voorbereiding en planontwikkeling. Het team houdt zich bezig met het vinden van andere oplossingen dan aardgas in de wijken. De gemeente Den Haag heeft een Haags Klimaatakkoord gesloten en een Stedelijk Energieplan opgesteld over hoe om te gaan met de energietransitie in de stad. Volgend jaar wordt een (specifiekere) Transitievisie Warmte opgesteld over welke alternatieve warmte-oplossingen er in de toekomst in een wijk kunnen ontstaan en wanneer dat zou moeten gebeuren. De gemeente heeft ervoor gekozen om voorafgaande hieraan wijkenergieplannen op te stellen om alvast van start te gaan. Uiteindelijk moet dit uitmonden in een Wijkuitvoeringsplan dat overigens ook een deel van een wijk kan betreffen. Verder zijn er tien groene energiewijken waaronder het Statenkwartier (deze worden ook wel ‘focuswijken’ genoemd). In die wijken wil de gemeente leren over het proces om tot planvorming te komen. Wat betreft de warmte-oplossingen moet gebruik worden gemaakt van bestaande en bewezen technieken. Waarom is het Statenkwartier focuswijk geworden? Vanwege een actief wijkinitiatief (1), uit eerdere onderzoeken kwam potentie naar voren (2), er zijn lokale bronnen aanwezig (3), diversiteit aan wijken zodat veel verschillende wijktypen worden gedekt (4). Een wijkenergieplan is een visie op de oplossingen in de wijk en die bestaat uit twee delen: energie besparen en bronnen van schone energie onderzoeken.

Tom Egyedi van Statenwarmte over het proces. We zijn 2,5 jaar geleden gestart met twee doelstellingen voor Statenwarmte: voorbereiden op een aardgasloos te verwarmen Den Haag en invloed uitoefenen op de uiteindelijk oplossing. Activiteiten zijn velerlei waaronder werkgroepen, een actie-onderzoek, een CV-ketel-op-70-graden-actie, marktkramen op de Fred, onderzoek DWA over technieken en financiën, wekelijkse spreekuren, etc. Alle activiteiten zijn verder te lezen in de

powerpoint. Een en ander heeft geresulteerd in het onderzoeksrapport dat onderwerp van deze zoom is.

Marja Langenberg van de werkgroep Kritische Wijkbewoners: de werkgroep bestaat uit een diverse groep wijkbewoners die zich gevraagd en ongevraagd overal mee mocht bemoeien. Iedereen was welkom om deel te nemen. Vanaf het begin deden ongeveer 20 mensen mee in wisselende samenstelling; op persoonlijk titel, allen met hart voor de wijk en duurzaamheid, vaak met technische/bouwkundige achtergrond of interesse. Ze bemoeiden zich ook met de opdrachtformulering voor het technische bureau. Na een inventarisatie in het eerste jaar van 12 warmte-opties vielen er gedurende het proces een aantal af tot er 5 overbleven om verder uit te werken door technische experts met het verzoek om deze terug te brengen tot een of twee voorkeursscenario's. Na een selectieprocedure voor een bureau kwamen we uit bij DWA vanwege reputatie en bewezen expertise. DWA heeft goed werk verricht hoewel de presentatie op de wijkvergadering van 4 maart 2020 minder goed uit de verf kwam. Uit de vergelijking van de verschillende scenario's kwam een warmtenet op 70 graden als voorkeursoptie naar voren. De conclusies van DWA: 1. isoleren, 2. voorkeursvariant is een warmtenet op 70 graden, 3. aanbeveling: start b.v. met een warmtenet voor 500 woningen. Als dat goed gaat, kun je het fasegewijs uitrollen.

Guido Enthoven van Statenwarmte: de meningspeilingen. Er zijn twee meningspeilingen gehouden dit jaar: 1. een representatieve steekproef in de zomer met 120 respondenten, en 2. een wijkbrede meningspeiling met ruim 1200 respondenten, wat in vergelijking met andere lokale referenda stevig is. Hierbij zijn we mede-schatplichtig aan de groep Aardgasblij die hebben geflyerd in de wijk. De meningspeiling is tot stand gekomen na overleg met de werkgroep Kritische Wijkbewoners, Statenwarmte, de gemeente en een oud-directeur van TNS/NIPO die in de wijk woont. Waarom twee meningspeilingen? Een representatieve steekproef geeft een evenwichtiger beeld terwijl in een wijkbrede meningspeiling alle bewoners de gelegenheid krijgen om zich uit te spreken. De uitkomsten van de steekproef: 39% was voor een collectieve oplossing, 30% was voor afwachten, 12% voor hernieuwbaar gas en 5% voor all electric. De uitkomsten van de wijkbrede meningspeiling: 71% voor afwachten, 12% voor een collectieve oplossing, een warmtenet, en ongeveer 5% voor hernieuwbare gassen en all electric. Hoe moet je nu omgaan met die heel verschillende uitslagen? Alles overwegend hebben we ervoor gekozen om de wijkbrede meningspeiling in de eindrapportage echt zwaarder te laten wegen door de hoge opkomst.

Robert Sandbergen van Buurtenergie Statenkwartier. BES bestaat als vereniging al een jaar of acht; nu met meer dan 100 betalende leden. Statenwarmte is een uniek experiment, mede omdat we de meningspeiling in het Nederlands en Engels

hebben verspreid vanwege de 40% expats in de wijk die we ook een stem wilden geven. De eindconclusies: 1. Uit het DWA-onderzoek kwamen twee mogelijkheden naar voren om onze woningen voor 2030 aardgasloos te verwarmen: een collectief warmtenet en individueel 'alle electric'. 2. Ook onderzochten we wat het draagvlak is voor de verschillende oplossingen, want je kunt wel een technische oplossing hebben, maar willen bewoners die ook? Daaruit blijkt dat bewoners willen afwachten en later een besluit nemen. 3. Hoe verder? Bewoners gaven aan wel open te staan voor maatregelen op woningniveau zoals isoleren.

Mark Hazebroek, hoe gaat de gemeente verder? De gemeente is ook met andere wijken bezig en die vormen samen een focusgroep die met elkaar geleerde lessen deelt. Nu gaat ze het rapport in ontvangst nemen en kijken naar o.a. de technische studies die zijn uitgevoerd, in samenhang met de studies in de rest van de stad. En de gemeente wil het gesprek met de wijk verder aangaan. Onder ander over isoleren, bronnen en de netten. We gaan nog geen besluiten nemen over bronnen en netten ook al geeft het rapport wel een voorkeur aan. Eerst willen we het gesprek hierover aangaan met de wijkbewoners die dit gesprek willen voeren. Hoe we dat gaan doen, is mede afhankelijk van hoe BES en andere bewoners daar in staan. Wel willen we dat gesprek transparant en open voeren met de hele wijk.

Vragen en zorgen van de deelnemers.

Gregor de Graaf: Wat heeft de gemeente tot dusver geleerd? **Mark:** men wil in deze wijk wachten op schone energie. In Mariahoeve willen ze graag een integrale aanpak. Begin volgend jaar volgt een evaluatie van de tien wijken en met die uitkomsten kunnen we beter het gesprek met nieuwe wijken aangaan.

Martin Fikke: Had Statenwarmte de tegengeluiden en andere meningen verwacht?

Marja: nee, BES is al bijna tien jaar bezig en Statenwarmte al ruim twee jaar en deze 'overval' hadden we niet verwacht. Er waren wel geluiden uit de wijk waaruit bleek dat er weerstand was tegen verschillende zaken, maar het was altijd een minderheid en altijd met argumenten.

Lourens Kok. Is er nagedacht over marktwerking, het prijspeil op lange termijn en bronnen van het warmtenet? **Tom:** DWA heeft in het rapport ook verwachtingen op lange termijn opgenomen. Wat betreft bronnen is op termijn voor de stad de restwarmte uit de haven van Rotterdam beschikbaar, maar we hebben zelf vooral gekeken naar lokale bronnen zoals geothermie en de restwarmte uit de leiding die bij de Afvalwaterzuiveringsinstallatie Houtrust loopt. Die heeft DWA ook meegenomen. Een van redenen om Statenwarmte te starten was om te onderzoeken of wij als wijkbewoners zelf een rol zouden kunnen spelen in een collectieve warmtevoorziening om juist te voorkomen dat een monopolie-achtige constructie ten koste zou gaan van de betaalbaarheid voor bewoners.

Peter Loeven van Aardgasblij. Wij hebben belangrijke bedenkingen bij dit rapport, we vinden het op punten suggestief, tendentieus, gekleurd, onvolledig en er zit irrelevante informatie in. Samenvattend: een beangstigend gebrek aan zelfreflectie. Een voorbeeld is het DWA rapport waarbij als uitgangspunt is aangegeven het jaartal 2030, de hele wijk fossielvrij van het aardgas af. Dat is niet in het belang van het klimaat of de wijk maar het is wensdenken van de gemeente. Door dat uitgangspunt te kiezen is het DWA-rapport verminkt. Het rapport is niet namens, voor of door de wijk en kan geen uitgangspunt zijn voor vervolgstappen. Er staan wel relevante dingen in zoals de wijkbrede meningspeiling en dat kan de basis vormen voor een vervolgesprek.

Guido Enthoven: n.a.v. verzoek van de voorzitter om het proces van aanpassing van het rapport te verduidelijken: bewoners kunnen feitelijke onjuistheden tot 11 december aanleveren zodat we die kunnen verwerken. Daarnaast kunnen bewoners ook een soort 'side letters' van 1 A4 aanleveren die we als bijlagen mee zullen sturen naar de gemeente. Daarin kunt u uw al dan niet afwijkende meningen kwijt.

Peter: Ik voel er weinig voor om feedback te geven als een soort aanhangsel bij het rapport. Ik vind het goed om dit rapport niet als uitgangspunt te pakken voor het vervolg. Je kunt je afvragen namens wie of door wie dit rapport geschreven is. Het is geschreven door een heel klein groepje buurtbewoners. Namens wie spreek ik dan? We kunnen vaststellen dat wij in ieder geval degene zijn die de mensen betrokken hebben bij de meningspeiling. Wij weten beter dan Statenwarmte wat er speelt en aanvoelen wat er bij een groot gedeelte van de wijk leeft.

Laurence Ford: de nieuwe warmtewet is nog niet klaar en dus moet je voorzichtig zijn om daar conclusies uit te trekken. Het is voorbarig om te zeggen wat er in de warmtewet staat en wat de mogelijkheden zijn. Mijn suggestie is dat je over de warmtewet je mond houdt en niet suggereert dat je het weet.

Jan Spruijt: natuurlijk zijn er vragen en onzekerheden zolang de warmtewet niet vastgesteld is, maar dat wil niet zeggen dat je op dit moment de variant warmtenet niet verder zou kunnen uitwerken. Mijn suggestie: werk de variant warmtenet verder uit. Wat betekent het, wat zijn de kritische factoren.

Henk Wardenaar: hoe verhouden de uitkomst van de enquête en de doelstelling van de gemeente om van het aardgas af te gaan zich tot elkaar? Wat gaat de gemeente doen? **Mark:** we gaan hierover in gesprek met de wijk. Overigens is het onderzoek van DWA vergelijkbaar met andere onderzoek in de rest van de gemeente. Als uit het gesprek blijkt dat er een basis voor is dan kunnen we ook verder met het voorstel van Jan om een warmtenet verder te onderzoeken; ik zou een warmtenet niet willen diskwalificeren. Het is een van de mogelijkheden die nog blijft staan. Overigens kunnen wij als gemeente niemand verplichten iets te doen. Wij kunnen geen wijk van het gas af halen. Die rol willen wij ook niet pakken. Wij

willen faciliteren in het gesprek en de echte vragen uit de wijk achterhalen en daar de informatie voor vinden.

Ruurd Abma: de ambitie 2030 staat een waterstofoplossing in de weg. We hebben een uniek aardgasnetwerk in de grond liggen en dat zou mooi gebruikt kunnen worden voor hernieuwbaar gas of waterstof in de toekomst.

Nico van Putten: ik vind dit rapport evenwichtig en als mensen vinden van niet moeten ze voorstellen doen voor teksten waardoor het rapport beter wordt. Over de flyer van aardgasblij: de eerste balletjes zijn ongefundeerd en bewust negatief polariserend. Ik vind dat heel kwalijk ook omdat er geen namen onder staan. Er staat ook dat milieuvordelen van alternatieven voor aardgas kunnen tegenvallen en dat je daarom nog even moet wachten, dat is wel een punt, maar ik vind het een heel kwalijke zaak om mensen op deze manier te beïnvloeden.

Mark Hazebroek: dit is een rapport dat we mee kunnen nemen maar wel in samenhang met de meningspeiling. Wat betreft waterstof: het is nog onduidelijk wat daarmee gaat gebeuren en of het breed beschikbaar komt voor heel Nederland en Den Haag. Als gemeente hebben we het geluk dat we gebruik kunnen maken van geothermie en we willen kijken of we gebruik kunnen maken van beschikbare bronnen binnen de gemeentegrenzen. Een onduidelijk energiebron als waterstof, daar kunnen we niet op gokken als gemeente. We nemen het wel mee in onze overwegingen en kijken naar ontwikkelingen die er plaats vinden maar daarop inzetten kunnen we op dit moment nog niet doen.

Gregor de Graaf: hoewel ik ook aan het aardgas wil blijven voel ik me niet vertegenwoordigd door Aardgasblij. Het zou deze groep sieren de samenwerking te zoeken in plaats van de strijd aan te gaan en successen te claimen terwijl zij slechts hebben meegelift op het werk en energie van anderen.

Tom Egyedi: als Statenwarmte zijn wij zeker niet uit op polarisatie en willen wij iedereen er zoveel mogelijk bij betrekken. Over het vervolg ... dat is op dit moment even onduidelijk. Wij wachten het gesprek met de gemeente af.